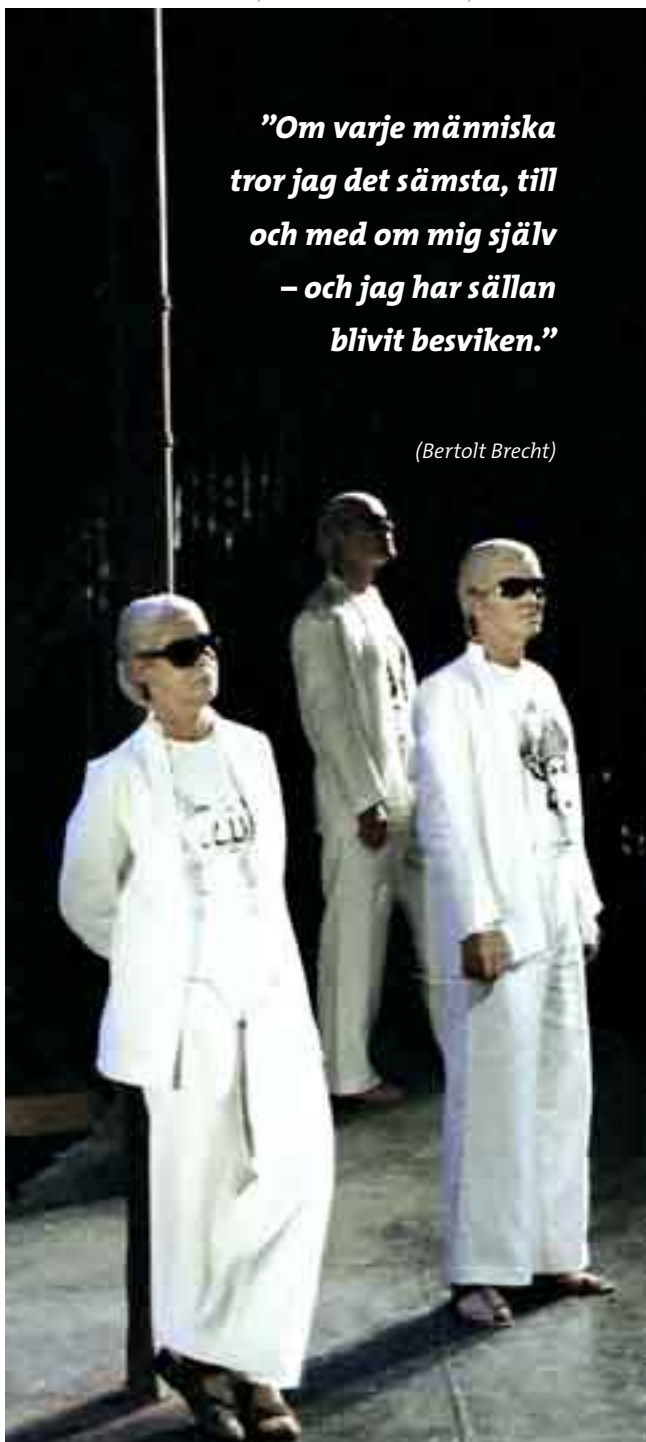

***”Om varje människa
tror jag det sämsta, till
och med om mig själv
– och jag har sällan
blivit besviken.”***

(Bertolt Brecht)

.. DEN GODA MÄNNISKAN

AV BERTOLT BRECHT

I SEZUAN

Översättning..... Ebbe Linde

Regi..... Thomas Müller

Scenografi och kostym..... Per A Jonsson

Musik..... Dan Gisen Malmquist

Ljus..... Ronny Andersson

Mask..... Agneta von Gegerfelt

I ROLLERNA:

Första guden..... Lars-Göran Ragnarsson

Andra guden..... Birgitta Sanderberg

Tredje guden..... Clas Göran Söllgård

Shen Te/Shui Ta..... Irma Schultz Keller

Yang Sun, flygare utan arbete..... Magnus Schmitz

Fru Yang, hans mor..... Li Brådhe

Wang, en vattenförsäljare..... Hans-Peter Edh

Shu Fu, en rik barberare..... Björn Åkesson

Mi Tzü, hyresvärdinna..... Wallis Grahn

Fru Shin, en änka..... Kristina Kamnert Suneson

Lin To, en snickare..... Bo-Christer Hjelte

DEN STORA FAMILJEN:

Mannen..... Clas Göran Söllgård

Hustrun..... Birgitta Sanderberg

Systemsonen..... Joel Östlund

Svägerskan..... Rebecca Forsberg

Farfar..... Raul Blücher

Lillpojken..... Cedric Borglund Janson / Hjalmar Antonsson

MATTHANDLARPARET:

Gubben..... Raul Blücher

Gumman..... Annika Lundgren

Polisen..... Håkan Paaske

Två prostituerade..... Li Brådhe, Lars-Göran Ragnarsson

En präst..... Lars-Göran Ragnarsson

Den arbetslöse..... Peter Sundberg

Kyparen..... Bo-Christer Hjelte

Folk..... ensemblen

Musiker..... Dan Gisen Malmquist, Per Melin,
Karin Sandén Berg, Jens Ulvsand

Föreställningens längd: ca 2 timmar och 50 minuter inkl paus

IRMA SCHULTZ KELLER, KRISTINA KAMNERT SUNESON

”Den goda människan i Sezuan” – mänsklighet kontra överlevnad

av Stellan Larsson

Om man betraktar Brechts samlade produktion ser man ganska snabbt en genomgående tematik med en konflikt som står mellan mänsklighet och överlevnad. Tematiken skulle man kunna sammanfatta som en fråga: ”Är godheten möjlig, eller ens att rekommendera i vår värld?” Konflikten – och Brechts klarsynthet – är framträdande redan i *Tolvskillingsoperan* från 1928, där den bland annat formuleras i sångraderna: ”*Ty för detta livet är människan inte listig nog*”, och kanske framför allt i raden där Brecht pekar på människans nödvändiga prioritering: ”*Först kommer käket, sedan moralen*”, vilket i klartext kan tolkas som: Först ser människan till att överleva, sedan kan man diskutera huruvida överlevnaden uppnåtts på ett moraliskt riktigt sätt.

Den goda människan i Sezuan är kanske den av hans pjäser där problematiken blivit tydligast gestaltad, både med osentimental klarsyn och varm sinnlighet.

Den intellektuella och osentimentala stilen hos Brecht, där han ställer reflekterande distans mot känslomässig beröring, hänger tydligt samman med den politiska utvecklingen i Tyskland under 20- och 30-talen. Brecht började utveckla sina teater teorier ungefär vid samma tid som nazismen växte sig stark. Han såg tydligt hur nazisterna, i sina monumentala manifestationer och i sin svulstiga retorik, använde sig av den känslomässiga beröringen – eller om man så vill – manipulationen. Naturligtvis tog den evige skeptikern och tivraren Bertolt Brecht avstånd från detta.

HÅKAN PAASKE, IRMA SCHULTZ KELLER, ANNIKA LUNDGREN

CLAS GÖRAN SÖLLGÅRD, BO-CHRISTER HJELTE, IRMA SCHULTZ KELLER, JOEL ÖSTLUND, BIRGITTA SANDERBERG

Tillkomsten

Stycket hade en osedvanligt lång tillkomsthistoria. Brecht hade alltid en mängd arbeten igång parallellt, men processen kring *Den goda människan i Sezuan*, var en av de längsta.

Det första embryot till texten härstammar från 1927 då Brecht skissade på en pjäs med titeln *Fanny Kreß oder Der Huren einziger Freund* (*Fanny Kreß* eller *Horornas enda vän*).

Nästa steg på vägen var utkastet till en kortpjäs med titeln *Die Ware Liebe*. Med den stavningen betyder titeln ungefär "Kärleken som handelsvara". Men här möter vi också en dubbeltydighet som är typisk för Brecht. Ordet Ware betyder handelsvara. Med en annan stavning – Wahre – som uttalas på samma sätt, hade titeln kunnat betyda "Den sanna kärleken".

Därefter låg projektet nere till slutet av 30-talet, då Brecht under sin femtonåriga landsflykt på allvar återupptog arbetet. Pjäsen låg färdig 1941 och urpremiären ägde rum 1943 på Schauspielhaus Zürich i Schweiz. Den musik som kom att betraktas som den auktoriserade "Sezuan"-musiken komponerades av Paul Dessau 1947.

Att Brecht själv kämpade med ämnet och att pjäsen var extra viktig för honom framgår av en dagboksanteckning från sommaren 1940: "*Jag påbörjade pjäsen i Berlin, arbetade sedan i Danmark och i Sverige. Den beredde mig större svårigheter än någon tidigare pjäs. Jag har särskilt svårt att skiljas från arbetet. Det är en pjäs som skulle vara helt färdig, men det är den inte.*"

I en annan dagboksanteckning från samma år ser man hur han vänder och vrider på pjäsens problematik och dessutom osentimentalt och klarsynt lyfter bort alla romantiska drömmar om hur en människa ska klara sig i världen. I anteckningen skriver han om sin då sextonårige son Stefan: *"Han utvecklar outtröttligt sin skepsis. För inte så länge sedan var han mycket intresserad av moral. Jag hade uppmanat honom att vara egoistisk och skärpt hans misstro mot orimliga altruistiska krav. Det antog störande former, vilket man kan föreställa sig. Jag nämnde i förbigående att den lille mannens egoism är särskilt intressant. I liten utsträckning produktiv, lätt sårbar har denne inte råd att vara generös och kan även i de minsta småting bara klara sig med en utpräglad egoism."*

Dubbelfiguren och den bakvända rättegången

Om man jämför *Den goda människan...* med de andra pjäser Brecht arbetade med vid samma tid är det tydligt hur den dubbeltydiga rollfiguren var ett återkommande och användbart verktningsmedel. *Den goda människan i Sezuan* var färdig 1941. *Mor Courage och hennes barn* skrevs 1939 och *Herr Puntila och hans dräng Matti* 1940. I alla pjäserna låter han, på olika vis, huvudrollen visa upp – till synes – oförenliga sidor. I *Mor Courage...* försöker huvudpersonen, förgäves, rädda sina barn undan kriget samtidigt som kriget är hennes levebröd. I *Herr Puntila...* är huvudpersonen – utifrån materiella och sociala faktorer – i nyktert tillstånd en tyrannisk förtryckare och i berusat tillstånd en jovialisk trivselsfarbror.

En ingrediens som också tillhörde Brechts favoriter, och som vi också möter i *Den goda människan...*, var rättegången där han – utifrån sina syften – vänder på den gängse rättsuppfattningen. I *Tolvskillingsoperan* blir den charmerande förbrytaren Mackie benådad i sista sekunden – dessutom på order av kungen. I *Den kaukasiska kritcirkeln* finns en rättegångsscenen där de fattiga vinner varje mål oavsett vad rådande rättspraxis skulle säga. I den lilla

LI BRÄDHE

IRMA SCHULTZ KELLER, MAGNUS SCHMITZ

PETER SUNDBERG

RAUL BLÜCHER, BIRGITTA SANDERBERG

pjäsen *Regeln och undantaget* från tidigt 30-tal mynnar rättsfallet ut i grym sarkasm: En köpman är ställd inför rätta för att ha mördat sin bärare. Bäraren har bjudit den nästan ihjältörstande köpmannen vatten ur en vattenflaska, men köpmannen har trott att bäraren hotat honom med en sten och skjutit honom. Köpmannen frikänns därför att logiken säger att bäraren var förtryckt och hade anledning att mörda sin herre och att denne därför i sin tur hade anledning att känna sig hotad.

Sverigepremiären på *Den goda människan i Sezuan* kom förhållandevis tidigt: 1945 på Studentteatern i Uppsala. Pjäsen spelades under titeln *Förstadens ängel*. Nästa föreställning i Sverige gavs på Malmö Stadsteater 1953, då under titeln *Flickan och gudarna*. Förutom med *Tolvskillingsoperan*, och några få andra stycken, var Brecht vid denna tiden dock en främmande fågel i Sverige. Först i början av 60-talet skedde en rejäl introduktion av honom, och sedan dess har *Den goda människan i Sezuan* spelats flitigt på svenska scener.

Dagboksanteckningarna är hämtade ur Exil & Sezuan & Cigarrer. Urval och översättning: Ulf Peter Hallberg. Brutus Östlings Bokförlag Symposion 2002.

VAD TJÄNAR GODHET TILL? av Bertolt Brecht

1.

Vad tjänar godhet till
när de goda genast blir ihjälslagna, eller
när man slår ihjäl
dem de varit goda mot?
Vad tjänar frihet till
när de fria måste leva ibland ofria?
Vartill förnuft
när bara oförnuftet skaffar fram den föda var och en
behöver?

2.

I stället för att bara vara goda, sträva efter
att frambringa ett tillstånd som gör godhet möjlig, eller
ännu hellre
gör den överflödig!
I stället för att bara vara fria, sträva efter
att frambringa ett tillstånd som befriar alla
och gör frihets kärlek
överflödig!
I stället för att bara bli förnuftiga, sträva efter
att frambringa ett tillstånd som gör oförnuft
hos enskilda personer
olönsamt!

Dikten är hämtad ur samlingen "Jag behöver ingen gravsten" Dikter 1917 -1956.
Sammanställd av Lars Bjurman och Jan Hammarlund. Brutus Östlings Bokförlag
Översättning av Lars Bjurman.

Symposion 1998.

Om godhet

Finns det genuint goda människor? Går det överhuvudtaget att vara god utan att det går ut över någon annan? Är den enas lycka alltid någon annans olycka? Och de vi kallar helgon – var de verkligen så självupppoffrande som legenderna berättar? Det finns ett engelskt ordstäv som lyder:

*To be with the saints in heaven is joy and glory
to be with them on earth – that's another story.*

Frågorna om ont och gott är existentiella frågor. Det är just dessa frågor som gör oss till människor. Djur kan inte reflektera över ont och gott. Och människor som bara följer sina drifter blir omänskliga.

I *Den goda människan i Sezuan* frågar sig gudarna om det går att hitta någon enda god människa på jorden. Svaret blir tveksamt.

Inom varje människa pågår kampen mellan maktjaget och kärleksjaget. Supermakt betyder att mobilisera så mycket våld, så att man kan tvinga andra till lydnad. Shui ta-jaget. Makt är ett laddat ord. Det finns ingen situation där vi inte har makt över varandra. Varje mänskligt möte är en maktsituation. Alla människor har tillgång till makt även om de flesta är ovilliga att kännas vid det.

Supermaktens motsats är kärlek, den oegennyttiga kärleken. Kärlekens småmynt heter tillit, förtroende och vänskap. Shen Te-jaget.

REBECCA FORSBERG, MAGNUS SCHMITZ, JOEL ÖSTLUND

Etik är att utforma livet i överensstämmelse med fundamentala mänskliga värderingar såsom rättvisa, pålitlighet, solidaritet och kärlek. Men det som låter så enkelt och självklart är inte självklart. Den ständiga kampen mellan ont och gott har alltid bearbetas i sagor, myter och litteratur. Urmyter i olika kulturer, grekiska sagor, Uppenbarelseboken i Bibeln, Sankt Göran och draken, *Bröderna Lejonhjärta*, *Sagan om ringen* och *Harry Potter* behandlar samma urberättelse. Sedan urminnes tider har klokt folk vetat, att det hör till livets villkor att av och till måste någon streta fram genom helvetet, för kärlekens skull och för livets, för att det inte skall gå helt på tok i världen med heder, anständighet och glädje.

I vår egen tid finns många exempel på människor som sagt ifrån när hat och våld brett ut sig. Motståndsrörelser och protester är livsviktiga för mänskligheten. Under den grekiska juntans tid fick Theodorakis sånger större betydelse än hans politiska tal senare fick. Konstens uttrycksformer är nödvändiga, liksom symboler och riter.

Vi söker uttrycksformer för det tanken inte förmår tänka. Det är då vi blir berörda, utan att riktigt kunna förklara varför och hur. Det som tar gestalt på scenen handlar om oss själva. Vilka val gör vi i våra enkla, vardagliga liv? Vi lever alltid i ett inbördes beroende. Vi är beroende av varandras kärlek. Martin Luther uttrycker det med att säga att vi är varandras dagliga bröd. Vi vill i grund och botten varandra väl och vi förväntar kärlek från varandra. Vad vi har och vad vi är sker i ett oavbrutet samspel och ingenting är så hemskt och förödande som att stå utanför det samspelet. Ett litet barn överlever inte eller blir skadat för livet. Det förlorar förmågan till inlevelse och därmed förlorar det som vuxen förmågan att känna skuld och blir i stånd till att göra vad som helst med vem som helst. Förmågan att känna äkta skuld är kopplad till förmågan att känna ansvar. Därför är den äkta skulden ett mänsklighetens adelsmärke.

BJÖRN ÅKESSON

WALLIS GRAHN, IRMA SCHULTZ KELLER

Det finns något som är gott och det finns något som är ont. Men i många fall är det ohyggligt svårt att veta vad som är ont och gott. Den urgamla principen om att skydda och bevara liv är inte längre tillräcklig. I vår tid tvingas vi att försöka ta ställning till vad som är karaktäristiskt för mänskligt liv och vilka sidor av det mänskliga livet som bör skyddas. Det svåra i vår tid är att vi knappast kan ana vilka handlingar och vilka ställningstaganden som kan anses goda förrän i efterhand. Modern vetenskap och teknik gör att vi ställs inför frågeställningar som våra fäder och mödrar knappast kunnat drömma om. Vi lever i en tid på spaning efter en etik som flytt.

Gång på gång blir vi besvikna över, att de som borde veta vad som är rätt och fel och som ställer upp regler för andra, inte följer reglerna själva.

Går det att överleva och vara god? Det vet gudarna!

LI BRÅDHE, MAGNUS SCHMITZ, BO-CHRISTER HJELTE

Psykoanalytikern Ludvig Igra skriver om det ondas – och därmed det godas – problematik i essäsamlingen *Den tunna hinnan*. Han menar att omsorg och grymhet har ett gemensamt ursprung i människans psykiska konstitution. Han ser detta ursprung som en tunn hinna där destruktiva och livsbefrämjande möjligheter möts och skiljs åt. En person som ena stunden framstår som de godas företrädare kan inom kort förvandlas till destruktivitetens hantlangare. Båda möjligheterna finns inom en och samma person. Vanliga människor kan visa sig bära på en grymhet som de själva eller deras omgivning inte hade anat att de var förmögna till.

Den goda människan i Sezuan säger:

*Er befallning att vara god och ändå leva
klöv mig som en blixn i två hälfter.*

Bertolt Brecht ger oss möjlighet att formulera slutet på pjäsen själva. Allt är inte föreskrivet. En oförväntad gudagåva kan ges till envar. Och inom varje människa finns möjlighet till gott och ont – till makt och kärlek.

Caroline Krook

Biskop i Stockholm

HJALMAR ANTONSSON

CEDRIC BORGLUND JANSON

THOMAS MÜLLER REGISSÖR

Thomas Müller har arbetat som regissör sedan slutet av 70-talet, efter att ha studerat regi vid Dramatiska Institutet. Dessförinnan hade han utbildat sig till skådespelare vid Teaterhögskolan i Malmö och var i början av 70-talet med och bildade den fria gruppen Bruksteatern i Malmö.

I slutet av 70- och början av 80-talet arbetade han som frilansande regissör runt om i landet.

Mellan 1984 och 1990 var Thomas Müller knuten till Borås stadsteater, först som regissör och mellan 1986 och 1990 också som konstnärlig ledare. Bland de uppsättningar han då regisserade kan nämnas "Cabaret", "Ett drömspel", "Tiggarens opera", av John Gay, samt "De blindas konsert" av Antonio Buero Vallejo.

Under större delen av 90-talet var Thomas Müller åter frilans och arbetade bland annat på Göteborgs stadsteater, Dalateatern, Västmanlands länsteater, Malmö stadsteater och Radioteatern. Han iscensatte då bland annat stycken av Anton Tjechov, Lars Norén, Ödön von Horváth och Bernard-Marie Koltès.

Åren 1997-2000 arbetade Thomas Müller på Helsingborgs stadsteater. Bland de föreställningar han då regisserade kan nämnas "Natten är dagens mor" av Lars Norén samt "Natten före skogarna" och "Västra kajen", båda av Koltès.

År 2000 iscensatte Thomas Müller "Verket" av Magnus Dahlström på Dalateatern i Falun samt "Måsen" på Regionteatern Blekinge Kronoberg.

Bland hans arbeten från de senare åren kan nämnas en trilogi av Line Knutzon på Radioteatern, "Sleeping around" på Aarhus Teater hösten 2001, "Före detta" av Mattias Andersson på Malmö dramatiska teater våren 2002 samt "K+M+L+R, också den av Mattias Andersson, på Teaterhögskolan i Malmö.

Under hösten 2002 gästade Thomas Müller återigen Malmö dramatiska teater då han iscensatte "Dröm om hösten" av Jon Fosse. Därefter arbetade han på Regionteatern Blekinge Kronoberg där han regisserade "I ekens skugga" av Gunnar E Sandgren.

Från och med hösten 2002 är Thomas Müller huvudlärare på den nystartade regiutbildningen vid Teaterhögskolan i Malmö.

PER A JONSSON SCENOGRAF

Per A Jonsson har arbetat som scenograf i cirka 25 år. Han har studerat arkitektur vid Chalmers i Göteborg och scenografi vid Central School of Art and Design i London.

Per A Jonsson har under årens lopp gjort scenografi och kostym på bland annat Stockholms stadsteater, Orienteatern, Riksteatern, Folkoperan, Oscarsteatern samt shower med After Dark och Jonas Gardell.

Bland de senaste årens produktioner kan nämnas "En midsommarnattsdröm" och "Kronbruden" på Malmö Musikteater, "Barberaren i Sevilla" för Kungliga Operan i Stockholm, "Malla handlar" på Unga Riks, "Livet" med Jonas Gardell samt nu senast "Garbo the Musical" på Oscarsteatern hösten 2002.

Per A Jonsson har tidigare gäststat Malmö dramatiska teater som scenograf till "Romeo och Julia" våren 2002.

RONNY ANDERSSON LJUSDESIGNER

Ronny Andersson har en bakgrund som ingenjör och har dessutom studerat teatervetenskap på Dramatiska Institutet i Stockholm.

Han började som ljusdesigner på Dramaten 1979 och har varit frilans sedan 1987. Ronny Andersson har bland annat varit verksam vid Musikteatern i Värmland, Länsteatern i Örebro, Östgötateatern, Kungliga Operan, Riksteatern samt ett antal fria grupper.

Bland uppsättningar som han arbetat med kan nämnas "Barberaren i Sevilla" på Kungliga Operan, "Peer Gynt" på Riksteatern, "Jenufa" på Musikteatern i Värmland, "Ett dockhem" på Länsteatern i Örebro samt "Art" på Folkan.

Han har också arbetat på på Norrbottensmusiken i Luleå där han hösten 2002 ljussatte dansföreställningen "Nattens liturgi".

Ronny Andersson har tidigare gäststat Malmö dramatiska teater som ljusdesigner till "Romeo och Julia" våren 2002 och till "Clandestino" våren 2003.

DAN GISEN MALMQUIST KOMPOSITÖR OCH MUSIKER

Dan Gisen Malmquist har varit verksam som klarinettist och kompositör i drygt tjugofem år. Han startade som jazzmusiker i Malmö i början av 70-talet. Efter att han blivit starkt påverkad av bandet Arbete och Fritid övergick han till att spela folkmusik. Framför allt inspirerades han av folkmusik från Grekland och Balkanländerna.

Gisen har komponerat musik till mer än 25 teater- och filmproduktioner. Bland dessa kan nämnas "Varvet runt" 1978 och "Massor av whisky" 1990, båda på Skånska Teatern, "Lovisa – unga värdinnan på Niskavuori" på Malmö stadsteater 1991, "Romeo och Julia" 1997 och "Västra kajen" 1999, de två senare på Helsingborgs stadsteater. I de tre sistnämnda samarbetade han med regissören Thomas Müller. 2002 skrev han musiken till "Trettondagsafton" på Deutsches Theater i Berlin, i regi av Staffan Valdemar Holm. Gisens senaste arbete för teater är "I ekens skugga" på Regionteatern Blekinge Kronoberg, också det i samarbete med Thomas Müller.

Bland filmer som han komponerat musik till kan nämnas "Gå på vatten" 2000 och "Mordet på en tidning" 2001, båda producerade av Westman/Gertten film.

Dan Gisen Malmquist har gett ut tre album i eget namn: "Vattenringar" 1990, "Nattljus" 1997 och "Eldringen" 2000. Dessutom har han medverkat som musiker, kompositör och arrangör på närmare 50 skivinspelningar. Han spelar också i flera orkestrar, bland annat Avadå, Drömorkestern och Workestra.

IRMA SCHULTZ KELLER, MAGNUS SCHMITZ

IRMA SCHULTZ KELLER, LARS-GÖRAN RAGNARSSON, CLAS GÖRAN SÖLLGÅRD, BIRGITTA SANDERBERG